

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Συζεύξεις

Γάμος, οικείες σχέσεις και τα όριά τους, τέλη 18ου-21ος αι.

Θεσσαλονίκη • 19-20 Απριλίου 2027

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο γάμος παραμένει ένα από τα πιο φορτισμένα ζητήματα της δημόσιας σφαίρας. Ιστορικές και σύγχρονες αντιπαραθέσεις γύρω από αυτόν δείχνουν ότι δεν αποτελεί απλώς ιδιωτική υπόθεση, αλλά πεδίο ηθικού, πολιτικού και κοινωνικού προβληματισμού. Παρά τις επανειλημμένες προβλέψεις για την παρακμή ή ακόμη και την κατάρρευσή του, εξακολουθεί να λειτουργεί ως βασικός θεσμός σε διαπολιτισμικό επίπεδο. Αυτό οφείλεται εν μέρει στην ιδιότυπη θέση του ανάμεσα σε πολλαπλά κοινωνικά πεδία: ο γάμος συνδέει την οικογένεια με το κράτος, τη θρησκεία με την οικονομία, το προσωπικό με το δημόσιο και το συναισθηματικό με το υλικό, συνυφαίνοντας πρακτικές οικειότητας, πολιτικές ρυθμίσεις, τελετουργίες και νομικές διατάξεις. Η πολυπλοκότητα αυτή τον καθιστά προνομιακό πεδίο για τη μελέτη κοινωνικών εντάσεων και μετασχηματισμών, και εξηγεί γιατί η ιστορία και η κοινωνική ανθρωπολογία έχουν διασταυρωθεί κατ' επανάληψη στις θεματικές της συγγένειας, της οικογένειας και της οικειότητας.

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και το Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου διοργανώνουν, στις 19-20 Απριλίου 2027, διημερίδα αφιερωμένη στις ιστορικές και ανθρωπολογικές προσεγγίσεις του γάμου και της συζυγικότητας στην Ελλάδα. Η επιστημονική συνάντηση θα διεξαχθεί με φυσική παρουσία στη Θεσσαλονίκη, στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΑΠΘ.

Οι διεθνείς ιστοριογραφίες του γάμου γνώρισαν ποικίλους μετασχηματισμούς μέσα στον χρόνο, εκκινώντας από τις πρώιμες δημογραφικές προσεγγίσεις και τα μεγάλα ερμηνευτικά σχήματα της δεκαετίας του 1960 και εξής, όταν προτάθηκε η επικράτηση των διαφωτιστικών και ρομαντικών ιδεών ως σημείο καμπής για το τέλος του κοινοτικού/«χρησιμοθηρικού» γάμου και την αντικατάστασή του από τον γάμο ως ατομική επιλογή και συντροφική ανάγκη. Το σχήμα αυτό αναθεωρήθηκε τις επόμενες δεκαετίες από τη νέα κοινωνική και την πολιτισμική ιστορία, οι οποίες ανέδειξαν τόσο τη ρευστότητα των παραπάνω δυισμών, όσο και την ποικιλόμορφη εικόνα που προέκυπτε ανάλογα με τον τόπο, τον χρόνο, το φύλο, την κοινωνική τάξη, τη φυλή, την εθνότητα, την ηλικία και άλλες κατηγορίες διαφοράς. Καθοριστική για την αναθεώρηση αυτή υπήρξε άλλωστε η μετατόπιση από τον δυτικοευρωπαϊκό «κανόνα» προς τα αποικιακά και μεταποικιακά συμφραζόμενα, στα οποία ο γάμος επιβλήθηκε συχνά ως διοικητικό, νομικό και ιεραποστολικό εγχείρημα οργάνωσης της προσωπικής ζωής. Σταδιακά αναδύθηκαν νέες αναζητήσεις, που έθεταν στο επίκεντρο τη σεξουαλικότητα και τη συναισθηματική οργάνωση των συζυγικών σχέσεων. Αποφασιστική υπήρξε και η στροφή προς τον γάμο ως ανεπιθύμητο, ανέφικτο, επισφαλές ή βίαιο βίωμα: οι αναγκαστικοί γάμοι, τα διαζύγια, η συζυγική βία, οι μη αναγνωρισμένες νομικά συμβιώσεις και η αγαμία αποτέλεσαν, ανάμεσα σε άλλες, ειδικές θεματικές των σχετικών ερευνών. Παράλληλα, η αναπαραγωγή (γονιμότητα, αντισύλληψη και άλλες πρακτικές διαχείρισης της εγκυμοσύνης, το κυρίαρχο ιδεώδες της μητρότητας, οι γεννήσεις εκτός γάμου, οι υιοθεσίες) αναδείχθηκε σε αυτόνομο πεδίο έρευνας.

Η κοινωνική ανθρωπολογία, από τη δική της πλευρά, προσέγγισε τον γάμο ως δυναμικό μηχανισμό αναπαραγωγής και μετασχηματισμού κοινωνικών σχέσεων και όχι ως στατική κατηγορία: οι σύζυγοι δεν συναντώνται ως αυτόνομα άτομα αλλά ως φορείς οικονομικού, κοινωνικού και συμβολικού κεφαλαίου, γεγονός που κάνει το θεμελιώδες ερώτημα «ποιος/α πρέπει να παντρευτεί ποιον/α;» ερώτημα τάξης, φύλου και κοινωνικής ιεραρχίας. Η εθνογραφική έρευνα έχει δείξει πώς οι οικείες σχέσεις διαμορφώνονται σε συνθήκες μετακίνησης και διασποράς (διακρατικοί γάμοι, «γάμοι ευκολίας», οργανωμένοι γάμοι, «νύφες ταχυδρομικής παραγγελίας»), ενώ στη συγκρότησή τους συμμετέχουν τόσο μεσολαβητές κάθε είδους, από προξενήτρες έως φωτογράφους και δικηγόρους, όσο και οι υλικές και γραφειοκρατικές τους διαστάσεις (τελετουργίες, αντικείμενα, έγγραφα και πιστοποιητικά). Οι σχετικές έρευνες δείχνουν εντέλει ότι η οικειότητα ουδέποτε ελέγχεται πλήρως από τους θεσμούς που επιχειρούν να τη ρυθμίσουν.

Οι συναντήσεις ανάμεσα στην ανθρωπολογία και την ιστορία είναι συστηματικές, και δεν περιορίζονται σε κοινές θεματικές έρευνας αλλά αφορούν εξίσου ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο, η ιστορία της ανδρικής και της γυναικείας ομοφυλοφιλίας και οι κούρ προσεγγίσεις μετατόπισαν το ιστοριογραφικό ενδιαφέρον από τους μετασχηματισμούς που γνώρισε ο γάμος μέσα στον χρόνο στο ποιες σχέσεις αναγνωρίζονταν ως έγγαμες και ποιες όχι. Η ανθρωπολογία, αντίστοιχα, ανέδειξε τον γάμο ως μηχανισμό ένταξης και αποκλεισμού, που ορίζει ποιοι δεσμοί θεωρούνται νόμιμοι και κοινωνικά αποδεκτοί. Για παράδειγμα, η απαγόρευση των διαφυλετικών και η αναγνώριση των ομόφυλων γάμων, αλλά και οι ρυθμίσεις που συνδέουν τον γάμο με τη μετανάστευση, δείχνουν πόσο κεντρικό υπήρξε και παραμένει το ερώτημα τι μετράει ως γάμος. Στην Ελλάδα οι σχετικές έρευνες έχουν συζητήσει, μεταξύ άλλων, τις γαμήλιες στρατηγικές, την προίκα και τις οικονομίες της συζυγικότητας, τις έμφυλες ιεραρχίες, τις θρησκευτικές και τις νομικές ρυθμίσεις. Ελάχιστα, ωστόσο, γνωρίζουμε για τον 20ό και τον 21ο αιώνα: για τη σχέση του γάμου με την ετερόφυλη και ομόφυλη σεξουαλικότητα, τη συναισθηματική του συγκρότηση, τη μετανάστευση, την αγαμία, τις άτυπες συμβιώσεις και τη σταδιακή θεσμική τους αναγνώριση – και προς αυτές ακριβώς τις κατευθύνσεις η πρόσκληση στρέφεται με ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Ενδεικτικές Θεματικές

◆ Σεξουαλικότητα και γάμος	◆ Πόλεμος, εκτοπισμός και συζυγικοί δεσμοί
◆ «Απαγορευμένοι» και μη κανονιστικοί δεσμοί	◆ Υλικότητες και γραφειοκρατίες του γάμου
◆ Συναισθηματικά λεξιλόγια του γάμου	◆ Οικονομίες του γάμου
◆ Συζυγικές συγκρούσεις και βία	◆ Κράτος, δίκαιο και ρυθμίσεις του γάμου
◆ Ζωές εκτός γάμου	◆ Εκκλησίες, θρησκευτικές επιταγές και δικαιοδοσίες
◆ Μετακίνηση, απόσταση και σχέσεις οικειότητας	

Η παρούσα πρόσκληση απευθύνεται σε έρευνες που εγγράφονται στον χώρο της ιστορίας και της κοινωνικής ανθρωπολογίας, και ενθαρρύνει ιδιαίτερα τη συμμετοχή νέων ερευνητριών και νέων ερευνητών, προκειμένου να παρουσιαστούν καινοτόμες (μεθοδολογικά, θεωρητικά και θεματικά) ερευνητικές εργασίες που βρίσκονται σε εξέλιξη.

Για τη συμμετοχή χρειάζεται η αποστολή σύντομου βιογραφικού σημειώματος (έως 150 λέξεις) και περίληψης για ανακοίνωση (έως 250 λέξεις) στις διευθύνσεις dvassiliadou@sa.aegean.gr και eirinipapadaki@hist.auth.gr, το αργότερο έως τις 30 Νοεμβρίου 2026. Ειδοποιήσεις για την αποδοχή θα σταλούν έως τις 20 Δεκεμβρίου 2026.

Η οργανωτική επιτροπή καταβάλλει προσπάθειες για την κάλυψη μίας διανυκτέρευσης στη Θεσσαλονίκη για τις νέες ερευνήτριες και τους νέους ερευνητές. Στην αίτησή σας σημειώστε αν θα θέλατε να ληφθείτε υπόψη για αυτήν την παροχή.

Οργανωτική Επιτροπή Δήμητρα Βασιλειάδου, Ειρήνη Παπαδάκη

Επιστημονική Επιτροπή Έφη Αβδελά, Γιώργος Αγγελόπουλος, Δήμητρα Βασιλειάδου, Ελένη Γκαρά, Βενετία Καντσά, Άννα Ματθαίου, Αλεξάνδρα Μπακαλάκη, Ειρήνη Παπαδάκη, Ευθύμιος Παπαταξιάρχης, Αθηνά Πηγκλίδου, Ελένη Τούντα, Ελένη Φουρναράκη